

Rutin Eghaghanim

O Rut

Akar faragha zuim

Akɪnafarir kamɪn eghaghanim an eghaghanir bar aghuim. Gumazir dapanibar dughamɪn an oto. Rut a Moapian amizim, a Israelin ikizimɪn gumazir mamɪn ikia aning Moapɪn nguazimɪn iti. Ezi an pam aremezi, a uan asamir amebam geghufi. Egha gɪn aning uamategha Judian nguazimɪn ghu. Rut uaghan Israelian Godɪn apengan iti. A gɪn gumazir igharazimɪn ikia atrivim Devitɪn inaghamimɪn oto. Atrivim Devit a Israelian atrivir aghuir faragha zuim.

Nɪ akɪnafarir kam dɪponɪva, amizir kam gifuegham, a faragha God gifozir puvatɪgha arazir kurabagh ami. Datirɪghɪn a uan navim isa Israelian God ganɪngi. Egha uaghan uan navim isa uan asamir amebam ganɪngi. Rut amizir arazir aghuir kam, a God Israelia ganɪngizir arazim ko magh ghu, “Ia uan navir averiabar aven bar God gifongegh,” egh, “Igharaz darazi sara ifongegh.” Akɪnafarir kam kamaghɪn en akakasi, gumazimizir Godɪn saghon itiba uaghan Godɪn bizir aghuariba iniva an adarazir tongɪn ikiam. Egh arazir kamɪn, Godɪn saghon itir gumazir vamɪran arazim Israelin aven tir marazigh afiragham.

Dughiar kuram Naomi bato

(Sapta 1)

Naomin adarazi kantri Moapin areme

¹ Bar fomira gumazir dapanir maba kantri Israelin garir dughiam, dagheba puvatizir dughiam oto. Ezi Betlehemin nguibamin gumazir mam, Betlehem Judian Distrighin aven itir nguibam. Dughiar kamın Israelin dagheba puvati, kamaghın amizi gumazir kam uan amuim ko otarimning inigha azenir mabar kantri Moapin ikiasa ghu. ² Gumazimın ziam Elimelek, ezi an amuimın ziam Naomi, ezi an otarimningın ziamning Malon ko Kilion, me Efratan dakozimın adarasi. Egha me Betlehemın nguibar Judian nguazimın aven itimın ikegha ghua Moapin apera. ³ Egha gın Naomin pam Elimelek aremezi, a uan otarimning ko me uarira iti. ⁴⁻⁵ Ezi gın an otarimning Moapian amizimningın iti. Aningın ziamning Orpa ko Rut. Ezi me 10plan azenibar ikia ghua Malon ko Kilion areme. An pam ko otarimning, me bar ariaghire, ezi datirighın Naomi bar uabira iti.

Rut arazir aghuimın Naomi gami

⁶ Egha Naomi Moapin ikia orazi Ikiavira Itir God uan adarazi deragha me gamua dagheba me ganıdi. Kamaghın amizi, a uan asamir guivimning ko dikavigha ua Judan nguazimın mangasa. ⁷ Egha Naomi uan asamir guivimning ko dikavigha ua Judan nguazimın mangasa tuavimın zui.

⁸ Egha me ghua Naomi kamaghın aning mıgei, “Gua uamategh uan nguibamin mangı uan amebamning ko iki. Gua arazir bar aghuibar na gamua, egha uaghan par aremezimning saram ami. Kamaghıra, Ikiavira Itir God uaghan guan

apangkuvigh arazir aghuaribar gua damuam. ⁹ Egh Ikiavira Itir God guan akurvagh arazir aghuim gua damuti, gua ua patamning inigh devavira iki.”

Egha aningın tozezi aning puviram azi. ¹⁰ Ezi an asamir guivimning a miġia ghaze, “Puvati. Ga uaghan mangi ni ko nin adarazi ko ikiasa.”

¹¹ Ezi Naomi kamaghın aning migei, “Nan guivimning, gua uamategh mangi. Gua tizim bagh nan ġin mangasa? Ki manmaghın otaritamning bateghti gua uam aningın ikiam? ¹² Nan guivimning, gua uamatengegh uan nguibamningın mangi. Gua fo, ki bar ghurigha ġivagha, ua patamin ikian ibura. Tuaviba bar puvati, ki datirighın dimangan patamin iki egh borir tamning bateghti, ¹³ gua aning mizuamigh egh aningın ikiam? Ti puvatigham. Egh gua ua odiarimningın ikiva aning mizuam ikiam? Ti puvatigham, nan guivimning. Guizbangira, Ikiavira Itir God osimtızim na ganingi! Kamaghın, nan osimtızir nan navimin itim mati dagher misozim ki anepima a nan akam misosi. Ezi nan osimtızir kam, guan osimtızimning gafira.”

¹⁴ Ezi Rut ko Orpa, ua puviram azi. Aning aziava Orpa uan asamir amebamin toregħa ghaze, “Ki zui.” Ezi Rut Naomin suiragħa gavgavigha mangān aghua. ¹⁵ Ezi Naomi Rut miġia ghaze, “Ni gan, nin penem zui, a uan gumazamiziba ko uan aseba bagħa zui. Ni an ġin mangi.”*

* **1:15:** Kantri Moapın gumazamiziba, me aser aviribar ziaba fe, da aseba ko marvir guaba ko dagħaba ko bizir avirir igharaziba uakan.

16 Ezi Rut kamaghin a migei, “Ki nin gin mangisi, ni nan anogorohan marki. Egh uamategh mangisi na mikiman marki. Danganir ni mangamim, ki uaghan an mangam. Egh danganir ni ikiamim ki uaghan an ikiam. Ezi nin adarasi, me uaghan nan adarasi, ezi nin God, a uaghan nan God. 17 Eghti danganir ni managh ikiva oveghamim, ki uaghan an ikiva ovegham. Eghti me danganir kamın narafagham. Bizitam ga abighan kogham, ovevemra ga abigham. Puvatightima Ikiavira Itir God bizir bar kuratamin na damika.” 18 Ezi Naomi garima, Rut an gin mangasa nighnizir gavgavim iti. Kamaghin amizi, a uam a migeir puvati. 19 Egha aning ghua Betlehemın oto.

Naomi osımtızir ekiam ikia ua Betlehemın nguıbamın ize

Naomi ko Rut ghua Betlehemın otozi, nguıbamın itir gumazamiziba bar, digavir kuram gami. Egha Betlehemın amiziba kamaghın migei, “Kar ti Naomi?”

20 Ezi Naomi ghaze, “Ia ‘Naomi,’ na darıghan marki. Ziar kam kamakın, amizir navir aghuım itim. Puvati. Godın Gavgavıba Bar Itim navir osımtızim na ganıngi. Ezi ia ‘Mara,’ na darıgh, ziar kam kamakın, amizir navir kuram itim, mati dagher misozim pamten an akam misosi. 21 Ki nguıbar kam ataghizir dughiam, ki bizir bar avırım iti, mati minem bizıba a gizıfa. Egha Ikiavira Itir God ua na inıgha izezir dughiamın ki bizıba bar puvati, miner misevir kınim, bizıba

an aven itir puvati. Guizbangira, Ikiavira Itir God mizazim na ganingi. Godin Gavgaviba Bar Itim osimtizer aviravirim na gati. Kamaghin amizi, ia Naomi na darighan marki!”

²² Ezi Naomi ko an asamir guivim Rut, a Moapin amizim, aning Betlehemın izima, dughiar bali aghoramim oto.†

Rut Boasin azenimin dagheba buri

2

(Sapta 2)

Rut mangi dagheba buriasa

¹ Dughiar kamın, Boas a gumazir aruar bizir aviriba itir mam, a Naomin par ovengezim Elimelekin adarazir mav.

² Ezi Rut kamaghin Naomi miği, “Ni nan amamangatiği, ki azenibar mangi balin ovizibagh eghuvam. Ingangarir gumaziba dar akora da ariki. Egh me ifueği, ki men gin mangiva, da inigh izam.”

Ezi Naomi kamaghin a miği, “Nan guivim, a dera, ni mangi.” ³ Ezi Rut azenibar ghua ingangarir gumazibar gin ghua balin oviziba izi. Dughiar kam Rut a fozir puvati, kar Boasin azeniba, a Elimelekin adarazir mavira.

Boas arazir aghuimin Rut gami

⁴ Dughiar kamra Boas Betlehem ategha iza uan ingangarir gumaziba batogha ghaze, “Ikiavira Itir

† **1:22:** Bali a raizin min garir daghem. Me an ovizibav sozima, da menmeniar kinibar otifi. Ezi me da isa bretchagh ami. **2:2:** Ofa Gami 19:9-10; Godin Araziba 24:19

God ia ko iti.” Ezi me a ikaragha ghaze, “Ikiavira Itir God deragh ni damu.”

⁵ Ezi Boas iza men garir gumazir dapanimın azara, “Amizir munam, a ikizir manamın amizim?”

⁶ Ezi an ingangarir gumaziba ghaze, “Kar Moopian amizim a Naomi ko kantri Moapın ikegha ize. ⁷ A ingangarir gumazibar gın mangi balin ikizir me ikegha gıvaziba, an adar tighın mangi balin oviziba iniasa, nan azai. A mizaraghara ingara ghua datirighın. A dughiar otevimra avughśasa ghua averpenimın aperagha avughśi.”

⁸ Ezi Boas kamaghın Rut migei, “Nan guivim, ni nan azenimın kaghıra iki, egh ua bagh balin ovizibagh eghuv. Gumazir igharazitamın azenimın mangan marki. Ni nan ingangarir amiziba ko kaghıra iki. ⁹ Ni ingangarir amizibar gan, me ingara ghua managh tu ni merara gın mangi. Ki ni bagha ingangarir gumaziba akar gavgavim me ganıngi. Me arazir kuratam ni damighan kogham. Kuarim nın pırti, ni mangi miner ekiar ingangarir gumaziba dipaba tuiziba, dar dipatam amegh.”

¹⁰ Ezi Rut irava nguazimın fuagha, uan guam nguazim mituagha irıghav ikia kamaghın Boas migei, “Ki kantrin igharazimın amizim. Ezi ni manmaghın nan gara na gifogha deravira na gami?”

¹¹ Ezi Boas kamaghın a ikara, “Ki oregha fo, fomıra nın pam aremezir dughiamın, ni arazir aghuibar uan asamir amebam gamua iza datirikın. Ki fo, ni uan amebam ko afeziam ko

uan nguibam ategha iza gumazamizir ni fomira fozir puvatiziba ko iti. ¹² Ni arazir aghuim gamizir bizim, Ikiavira Itir God ni ikaragh ivezir aghuim ni daning. Guizbangira, Ikiavira Itir God, Israelian God ni geghuv ni avaragh nin ganasa ni ifonge, kamaghsua ni a bagha ize. Eghti a deraghvira ni damuam.”

¹³ Ezi Rut kamaghin Boas migei, “Nan ekiam, ki nin damazimin deraviram oto. Ki nin ingangarir amizim, ki fo, ki tong nin ingangarir amizibar min itir puvati. Ezi ni arazir aghuaribar na gamua, nimira na migeima nan navim bar dera.”

¹⁴ Ezi damamin dughiam, Boas kamaghin Rut migei, “Ni izi bret tam inigh wainin dipar misozim darugh anemegh.” Ezi Rut ingangarir gumaziba ko aperazi, Boas balin tuezir maba a ganingi. Ezi an apa ghua bar izivazi dar naba iti.

¹⁵ Rut amegha givagha ua dikavigha ingarasa zui. Ezi Boas kamaghin gumazibav gei, “Ia aneteghti a ua bagh balin ikizibar boroghin ireghav itir balin ovizibagh eghuv. Ia akam a gasi a mikiman marki. ¹⁶ Egh ia a bagh balin ikizibar aven itir balin agharitaba asigh nguazimin dar arighti, a ua bagh ada inigh, ia an anogoroghan marki.”

Rut ghua bizir otivizibar gun Naomi mikeme

¹⁷ Ezi Rut azenimin aven bali isa ghuavira itima aruem ghuaghiri. Ezi an ada inigha ghua aghorimin suiragha dav sozima, balin oviziba irima a dagh eghufi, ezi dar osimtizim 10 kilon tu.

¹⁸ Egha Rut balin oviziba inigha nguibar ekiamin

ghugha uan asamimîn aka. Egha dagher nar an apa taghiziba sara a ganîngi.

¹⁹ Ezi Naomi Rutin azara, “Ni managh balin kaba ini? Egha ni tinan azenimîn ingari? Ki ghaze, gumazir deravîra ni gamim, God, ni deravîram a damu.” Ezi Rut kamaghîn a ikaragha ghaze, “Gumazir ki datirîghîn an azenimîn ingarizim, an ziam Boas.”

²⁰ Ezi Naomi kamaghîn a miġia ghaze, “Ikiavîra Itir God deragh gumazir kam damu. A uan miġirîġiamîn ġin ghuava ariaghireziba ko angamîra itiba, men apangkuva arazir aghuibar me gami.”

Egha a ua miġia ghaze, “Gumazir kam e ko ikizir vamîra, egha en akurvazir gumazim.”

²¹ Ezi Rut ua kamaghîn Naomi miġei, “Boas uaghan na miġia ghaze, ‘Ki an ingangarir amiziba ko ingarvîra iki mangiti ingangarim ġivaghām.’”

²² Ezi Naomi kamaghîn uan asamim miġei, “Guizbangîra ni gumazir igharazimîn azenimîn ingarti me pazi ni damuam. Kamaghîn deragham ni Boasîn ingangarir amiziba ko ingar.”

²³ Ezi Rut Boasîn ingangarir amiziba ko ingangarim gamua ghuav iti, bali ko wit aghorir ingangarim gîfa. Ezi Rut uan asamir amebam Naomi ko ikiavîra iti.

Boas arazir aghuim Rut gami

3

(Sapta 3)

Naomi Rut bagh patamîn apighasa

¹ Dughiar man Rutin asamim Naomi kamaghin a migei, “Nan guivim ni oragh, ki ni bagh gumazitamin apighti a nin iki, deragh nin ganti ni deravira ikiam. ² Gumazir kam Boas, en ikizimra. Ni an ingangarir amiziba ko ingari. Ni oragh, a dimangan balin iniba kua dar dagheba isir danganimin mangi ingaram. ³ Ni mangi ruegh uan mughuriar aghuim zuir borem uabi daghuigh. Egh korotiar aghuim arugh, egh balin iniba kua dar dagheba isir danganir kamın mangi. Ni mangi an damazimin otivan marki, ni teghti a mar damegh givaka. ⁴ Egh a dakusi mangiti ni ganigh foghiva, gin mangi an suanvirin an aver inim fegh mitogh. A gin bizir tizim ni bagh a damusi, a ni mikimam.”

⁵ Ezi Rut an migirigiam ikaragha ghaze, “Ki ni mikemezi moghira damuam.”

⁶ Egha Rut dikavigha balin ovizibar iniba kua dar dagheba isir danganimin ghu. Egha an asamim a mikemezi moghirama ami.

Boas Rutin akurvaghasa migei

⁷ Dughiar kam Boas amegha givagha deragha uabi barasi. Egh dakuasa balin pozimin min mito. Ezi Rut nimira a bagha ghua an inir avem fegha an suanvirin mito. ⁸ Ezi dimagarir arizimin a ragha iza amizimin garima an an suanvirin irighav iti. Ezi a bar aguaghfa.

⁹ Egha azara, “Ni tina?”

Ezi Rut ghaze, “Ki Rut nin ingangarir amizim. Ni en ikizimin aven itir akurvazir gumazim. Kamaghin amizi, ni deravira nan gan na damu.”*

¹⁰ Ezi Boas a migia ghaze, “Nan guivim, Ikiavira Itir God deravira ni damu. Apangkuvir arazir ni datirighin amir kam, an arazir ni fomira Naomi gamizim gafira. Gumazir igiar aviriba iti, marazi biziba iti, ezi marazi biziba puvati. Ezi ni gumazir igiatamin ikiasa nighnizir puvati. ¹¹ Nan guivim atiatingan marki. Nguibamin aven itir darazi bar ni gifo, ni amizir bar aghuim. Ni mikemezir biziba ki bar dar amuam. ¹² Ni guizbangira migei, ki nin pamin ikizimra, egh deravira ni damuamin ingangarim iti. Ezi kirara puvati, gumazir mam uaghan nan faragha ghua iti, a ingangarir kabar amuam. ¹³ Ni datirighin kagh iki mangi, gurum mizarakan. Ki mangi gumazir kam inigh an nighnizim gifogham. Anin gansi ifuegham, a dera. Egh an aghuagham a uaghan dera, ki nin ganam. Ki guizbangira migei, Ikiavira Itir God bizir kam gifo. Ni ua mitogh daku mangiti aminim tiragh.”

¹⁴ Egha Boas ghaze, “Nguibamin gumazamiziba foghan marki, ni danganir kamın ize.”

Ezi Rut Boasin suanvirin irighav ikia ghua aminim bar itima a dikafi. Ezi gumazitam an ganizir puvati. ¹⁵ Ezi Boas Rut migei, “Nir dipizimin itim firigh egh mitarimin min an suiragh.” Ezi Rut a mikemezi moghin ami. Ezi Boas balin oviziba an inim gingezi, dar osimtizim 20 kilon tu. Ezi Boas

* **3:9:** Rut Boas azangsizir akamin mingarim kamakin, a uabin gan egh uabin akurvaghasa. Israelin arazim me amizir odiaribar akurvasi. **3:12:** Rut 2:20

Rutin akuragha da isa a gatizi, Rut ada inigha zui. Egha Boas uamategha nguibamin ghu.

Rut bizir otvizibar gun Naomi mikeme

¹⁶ Ezi Rut ghua dipenimin otozi an asamim an azara, “Nan guivim kar nirara?” Ezi Rut Boas a gamizir bizibar gun uan asamim mikeme.

¹⁷ Egha Rut ghaze, “Boas kamaghin migia ghaze, ki pura izi ni bativan an aghua. Kamaghin a ni bagha balin ovizir aviriba na ganingi.”

¹⁸ Ezi Naomi ghaze, “Nan asamim, ni tong orarkegh, Boas pura daperagh ikeghan kogham. A bizir kam bagh ingar mangi anekirighvirama avughsam. Ga pura iki ganam bizir tizimra otivam.”

God Naomi deravira a gami

4

(Sapta 4)

Boas Rutin gara an akurvasi

¹ Dughiar kam Boas ghua nguibamin bizibav geir danganimin ghugha, aperaghav ikia gara iti. Egha gari Elimelekin ikizimin gumazim izi. Gumazir kam a faragha an gun Rut mikeme. Ezi Boas an diagha ghaze, “Aveghbuam, ni kagh izi daperagh.” Ezi a ghuava apera. ² Egha Boas nguibamin itir gumazir aruar 10pla mikemezi me uaghan iza apiaghav iti.

³ Ezi a uan ikizir kam migei, “Ni fo, Naomi Moapin kantri ategha uamategha ize. Egha datirighin en ikizim Elimelek nguazir otevim anemangasa. ⁴ Ezi datirighin nan ifongiam kamakin, ni bizir kam gifogh. Ki ni migei, ni nguazir kam

givesi a givesegh. Ni datirighira en nguibamin itir gumazir aruaba ko kagh apiaghav itir gumamazibar damazimin a givesegh. Ni aghuagh mikimti ki foka. Nirara guizbangira nan faragha ikia nguazir kam givezamin ingangarim iti, ezi ki nin gin ikia egha uaghan a givezamin ingangarim iti.”

Ezi gumazir kam ghaze, “Ki a givezam.”

⁵ Ezi Boas a migia ghaze, “Ni Naomin nguazim givezegh, egh uaghan Rut inigh an ikiam. A gumazir aremezimin amuir odiarim, Moopian amizim. Ni kamaghin damighti, Rut otaritam bateghti borir kam uan afeziar aremezimin nguazimin ikiti men ziam nguazir kam in ikivira ikiam.”

⁶ Ezi an ikizim ghaze, “Kamaghin ki nguazir kam givezeghan kogham. Ki uan bizibagh nighnisi. Ki biziba abigh uan boriba ko borir igharaziba sara daningan aghua. Ni a givesegh ki aghua.”

⁷ Bar fomira Israelia arazir mam iti. Ikizimin aven me uarira uan nguaziba aniga dagh iveza kamaghin ami. Gumazir mam uan dagarir asuam suegha mav ganidi. Israelia arazir kam gamua egha uan akaba akiri. ⁸ Ezi gumazir kam Boas migia ghaze, “Ni uabi nguazir kam givesegh.” Egha uan dagarir asuam suegha a ganingi.

⁹ Ezi Boas kamaghin gumazir aruaba ko maraziv gia ghaze, “Datirighin ia bar uan damazibar ganigha fo, Naomi faragha Elimelek, Kilion ko Malonin bizibar suira, ezi datirighin ki Naomin dafarimin bar adagh ivese. ¹⁰ Egh uaghan ki Rut inigh an ikiam, a nan amuim a

Moapian amizim. A faragha Malonin ikezi Malon areme. Eghti Malonin nguazir asizim an adarazir dafarimin ikiam. Eghti aremezir gumazim, an nguibamin iti darazi an ziam ginighnighvira ikiam. Ezi datirighin ia uan damazibar bizir ki amizir kamın ganigha a gifo.”

¹¹ Ezi gumazir aruaba ko, me ko itir gumaziba ghaze, “Guizbangira e oregha uan damazibar gani. E kamaghin Ikiavira Itir Godin azangsigha ghaze, ‘God amizir nin dipenimin izamin kam deragh a damu, egh a damighti a Lea ko Reselin min borir aviriba batam. E fo, aning borir aviriba batezi Israelin itir adarazir dibobonim ghuavanabo. Eghti ni uabi Efratan adarazir aven gumazir ekiamin min otogh, Betlehemin nguibamin aven ziar ekiam iniam. ¹² Ikiavira Itir God borir aviriba gua daningam. Egh Ikiavira Itir God nin adarazir amighti me Peresin adarazir min bar avirasemegham, Peres a Juda ko Tamarin otarim.’”

Rut Naomin igiavotarim bate

¹³ Ezi Boas Rut inigha an iti. Ezi Ikiavira Itir God deragha Rut gamizi, a navim asegha otarim bate. ¹⁴ Ezi amiziba kamaghin Naomi migei, “E Ikiavira Itir Godin ziam fe! A igavatarim ni ganingi. Eghti igavatarir kam, a nin ikizimin aven akurvazir gumazimin iki, egh nin gan deraghvira ni damuam. A Israelin adarazir aven ziar ekiam iniam. ¹⁵ Nin asamim bar ni gifongezi, ni uaghan bar a gifonge. Nin asamim bar ni gifongezi moghin, nin otarir 7pla ni gifueghan kogham. Kamaghin amizi

otarir kam, a nin akurvagh mangi ni ghurighamin dughiam a nin ganam.”

¹⁶ Ezi Naomi otarim gifuegha uan apozim gatigha deravirama a gami. ¹⁷ Ezi nguibar kam in amiziba ghaze, “Naomi datirighin otarim iti.”

Egha me borim ziam, “Obet,” a gati. Ezi gin Obet Jesin afeziam in oto, ezi Jesi Devitin afeziam in oto.

Atrivim Devitin inazir afeziaba

¹⁸ Kar Peres in adarazir ghua Devitin tu, men ziabar kara: Peres a Hesron in afeziam. ¹⁹ Ezi Hesron a Ram in afeziam, ezi Ram a Aminadap in afeziam. ²⁰ Ezi Aminadap a Nason in afeziam, ezi Nason a Salmon in afeziam. ²¹ Ezi Salmon a Boas in afeziam, ezi Boas a Obet in afeziam. ²² Ezi Obet a Jesin afeziam, ezi Jesin a Devitin afeziam.

**Godin Eghaghanim: Akar Gavgavir Dikirizir
Ghurim ko Igiam
The Holy Bible in the Aruamu language of Madang
Province, Papua New Guinea, 2020 Edition
Buk Baibel long tokples Aruamu long Madang Provins
long Niugini long 2020**

copyright © 2020 Pioneer Bible Translators

Language: Aruamu

Translation by: Pioneer Bible Translators

Contributor: The Seed Company

GOD'S STORY in the Aruamu Language of Papua New Guinea

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-06-21

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022

8f6beb37-6783-55d5-91ed-8321cc3f5eea